

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ISIDOR TODORAN”**

**REZUMATUL TEZEI
„ETICA CREȘTINĂ REFLECTATĂ ÎN
EPISTOLA SFÂNTULUI IACOV”**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian TOFANĂ

DOCTORAND:

Silviu MUT

CLUJ-NAPOCA

2026

CUPRINS

ABREVIERI

INTRODUCERE

Argumentul tezei	7
Metodologia lucrării	9
Sursele consultate	10

I. CONTEXTUL SOCIO-RELIGIOS ȘI CORESPONDENȚA APOSTOLULUI CU DIASPORA CREȘTINĂ EVREIASCĂ

1.1. Autorul.....	11
1.2. Legătura cu Hristos și cu grupul apostolilor	13
1.3. Iacov și învățătura lui Hristos.....	14
1.4. Data	17
1.5. Locul în canon	18
1.6. Destinatarii	19
1.7. Diaspora creștină evreiască în Imperiul Roman în jurul anului 50 d.Hr.	21
1.8. Provocările etice ale creștinismului timpuriu reliefate în epistolă	24

II. ETICA RELAȚIEI CREȘTINULUI CU SINE ÎNSUȘI (1,19-25)

2.1. Exegeza pericopei.....	28
2.2. Provocări la adresa identității creștine.....	56
2.2.1. Autocontrolul ca formă de disciplină interioară	56
2.2.2. Cunoașterea de sine prin „oglină” Cuvântului	59
2.2.3. Integritatea între convingere și acțiune	63
2.3. Concluzii	67

III. ETICA FILANTROPIEI: RAPORTUL DINTRE INTENȚIE ȘI FAPTĂ (1,26-27)

3.1. Exegeza pericopei.....	69
3.2. Filantropia ca manifestare practică a creștinismului	78

3.2.1. Critica religiozității formale	79
3.2.2. Definiția religiei în termeni etico-sociali.....	83
3.2.3. Exigența purității morale personale.....	86
3.3. Concluzii	89

IV. ETICA RELAȚIILOR SOCIALE MIXTE: CREȘTINI ȘI NECREȘTINI (2,1-26)

4.1. Exegeza pericopei (2,1-13).....	92
4.2. Tipologia conflictului	126
4.2.1. Egalitatea și lipsa favoritismului	127
4.2.2. Judecata și standardele morale universale.....	131
4.2.3. Compasiunea și mila ca fundament al relației.....	135
4.3. Exegeza pericopei (2,14-26).....	139
4.4. O cale de mijloc: credință sau fapte? Consensul evanghelic.....	171
4.4.1. Fapta ca limbaj comun în societatea pluralistă.....	172
4.4.2. Responsabilitatea socială ca test al autenticității.....	175
4.4.3. Acțiunea etică drept factor de egalitate	179
4.5. Concluzii	182

V. ETICA VORBIRII: ISPITA POLILOGHIEI (3,1-12)

5.1. Exegeza pericopei.....	184
5.2. Folosirea greșită a limbajului	220
5.2.1. Lipsa controlului asupra limbajului exprimat prin poliloghie.....	220
5.2.2. Vorbirea impulsivă și atacul asupra coeziunii comunității	224
5.2.3. Maturitatea spirituală și etică reflectată prin stăpânirea limbii	227
5.3. Concluzii	229

VI. ETICA COMUNITARĂ: O PERSPECTIVĂ ASUPRA RELAȚIILOR DINTRE CREȘTINI (4,1-8)

6.1. Exegeza pericopei.....	231
6.2. Etica conflictului	254
6.2.1. Originea conflictelor în dorințele egoiste și implicațiile asupra coeziunii comunitare	255

6.2.2. Restaurarea ordinii etice prin smerenia înaintea lui Dumnezeu ca fundament al relațiilor personale	258
6.2.3. Refacerea relațiilor prin evitarea practicilor care atentează la stabilitatea comunității.....	260
6.3. Concluzii	264

CONCLUZII FINALE

BIBLIOGRAFIE

Cuvinte cheie:

Iacov, Iisus, etică, epistole, relații, favoritism, biserică, vorbire, sărac, bogat, evreu, limbaj, credință, fapte

Introducere: tema, actualitatea și teza centrală

Teza „Etica creștină reflectată în Epistola Sfântului Iacov” investighează profilul etic al uneia dintre cele mai pragmatice scrieri ale Noului Testament și urmărește recuperarea relevanței sale pentru viața creștină contemporană. Punctul de plecare îl constituie constatarea că epistola a fost adesea marginalizată în reflecția doctrinară din cauza caracterului ei parenetic, a densității imperativelor morale și a aparentei absențe a unei construcții dogmatice comparabile cu aceea a scrierilor pauline. Cercetarea contestă însă lectura reductivă a textului ca simplă colecție de maxime sapiențiale. În viziunea autorului tezei, îndemnurile lui Iacov formează un program coerent de maturizare spirituală, în care adevărul credinței este confirmat prin transformarea concretă a persoanei și a comunității. Etica nu apare ca anexă a doctrinei, ci ca răspuns existențial la inițiativa lui Dumnezeu și ca expresie vizibilă a unei relații autentice cu El. Astfel, orientarea practică a epistolei nu îi diminuează valoarea teologică, ci îi conferă o funcție pastorală și critică deosebită.

Actualitatea temei este formulată pe fundalul relativismului axiologic, al fragmentării spirituale și al tendinței contemporane de a separa discursul religios de conduita zilnică. Epistola îl confruntă pe cititor cu distanța dintre mărturisire și faptă, dintre intenție și responsabilitate, dintre apartenența formală la o comunitate și disponibilitatea reală de a sluji aproapele. Teza arată că problemele comunităților iudeo-creștine din primul secol — inegalitățile sociale, favoritismul, conflictele, ambiția, folosirea distructivă a limbajului și neglijarea celor vulnerabili — se regăsesc, în forme noi, în societatea și Biserica actuală. Din această perspectivă, mesajul iacobin dobândește o capacitate profetică: el dezvăluie incoerența unei credințe rămase la nivel declarativ și solicită refacerea unității dintre convingere, caracter și acțiune. Creștinul este chemat nu numai să reziste climatului moral al epocii, ci să devină un agent al schimbării, printr-o viață disciplinată, solidară și responsabilă.

Argumentul central al lucrării este organizat în jurul a cinci piloni etici identificați în primele patru capitole ale Epistolei lui Iacov: relația creștinului cu sine însuși, filantropia, relațiile sociale dintre creștini și necreștini, etica vorbirii și etica vieții comunitare. Acești

piloni nu constituie teme independente, ci dimensiuni convergente ale maturității creștine. Autocontrolul interior pregătește ascultarea activă a Cuvântului; cunoașterea de sine conduce la integritate; integritatea se verifică prin grija față de cei vulnerabili; filantropia și egalitatea infirmă favoritismul; disciplina limbii protejează demnitatea persoanei și coeziunea comunității; smerenia vindecă rădăcina conflictelor. Unitatea lor este dată de principiul potrivit căruia credința vie devine observabilă în fapte. Teza susține, prin urmare, că etica iacobină este simultan personală, socială, comunitară și teologică: ea modelează interioritatea credinciosului, reglementează raportarea la aproapele și restaurează comunitatea prin supunerea față de Dumnezeu.

Metodologic, cercetarea combină exegeza textuală, analiza istorico-literară și lingvistică, hermeneutica teologică și receptarea patristică. Textul canonic este examinat în raport cu literatura neotestamentară, cu Septuaginta, cu tradiția sapiențială iudaică și cu învățătura lui Iisus, în special cu Predica de pe Munte. Termenii grecești semnificativi sunt analizați în contextul lor semantic, iar sensul primar al pericopelor este reconstituit prin raportare la mediul social și religios al secolului I. Comentariile critice moderne sunt puse în dialog cu interpretări patristice, ceea ce permite articularea unei lecturi care rămâne fidelă textului și, totodată, urmărește aplicabilitatea lui pastorală. Atunci când literatura de specialitate formulează concluzii divergente, teza le prezintă comparativ și propune evaluări proprii, fără a transforma controversele isagogice în scop autonom. Noutatea demersului este legată și de tratarea sistematică a subiectului în spațiul teologic românesc, unde o sinteză dedicată celor cinci domenii etice este considerată insuficient reprezentată.

Capitolul I. Contextul socio-religios și destinarii epistolei

Primul capitol stabilește cadrul isagogic necesar interpretării etice. Paternitatea scrierii este atribuită, pe baza ansamblului de indicii istorice, literare și tradiționale, lui Iacov, „fratele Domnului”, conducător proeminent al Bisericii din Ierusalim. Autoprezentarea modestă ca „rob al lui Dumnezeu și al Domnului Iisus Hristos”, fără o legitimare apostolică dezvoltată, sugerează un autor suficient de cunoscut pentru a nu necesita alte precizări. Dintre persoanele neotestamentare numite Iacov, fratele lui Iisus corespunde cel mai bine autorității presupuse de caracterul circular al scrisorii. Obiecția legată de calitatea limbii grecești este discutată prin observarea fondului semitic, a influenței Septuagintei și a asemănărilor cu discursul atribuit lui Iacov în Faptele Apostolilor. Tradiția veche, reprezentată de autori precum Origen, Eusebiu, Chiril al Ierusalimului, Atanasie și Augustin,

este invocată în sprijinul acestei identificări, chiar dacă cercetarea modernă nu consideră problema definitiv închisă.

Relația autorului cu Hristos și cu cercul apostolic explică autoritatea pastorală a epistolei. Iacov nu este prezentat ca ucenic în timpul activității publice a Mântuitorului; convertirea sa este plasată după Înviere, în legătură cu arătarea specială menționată de Pavel. Ulterior, el devine o figură centrală a creștinismului iudaic, are un rol decisiv în conducerea comunității din Ierusalim și participă la formularea soluției adoptate de Conciliul apostolic. Teza subliniază că referirile explicite puține la Iisus nu fac epistola mai puțin creștină. Dimpotrivă, afinitățile cu tradiția sinoptică și mai ales cu Predica de pe Munte sunt numeroase: fericirea în încercări, desăvârșirea, cererea în credință, refuzul mâniei, împlinirea Cuvântului, mila, judecata, pacea și integritatea vorbirii conturează o receptare profundă a învățaturii lui Hristos. Epistola nu repetă mecanic cuvintele Evangheliilor, ci le transpune pastoral în situația comunităților cărora li se adresează.

Datarea timpurie, probabil între anii 45 și 48 d.Hr., este susținută prin coroborarea martiriului lui Iacov din anul 62 cu absența oricărei referiri la Conciliul din Ierusalim și cu realitățile sociale ale unei comunități aflate într-o fază incipientă. Această cronologie permite înțelegerea epistolei ca posibil prim document al Noului Testament și explică raportul dintre Iacov și Pavel fără a presupune o polemică directă. Asemănările și diferențele dintre ei reflectă două expresii complementare ale creștinismului iudaic de primă generație, ambele ancorate în Tora și deschise mediului moral greco-roman. În privința canonului, teza recunoaște receptarea ezitantă a epistolei în unele regiuni occidentale și includerea sa relativ târzie și neuniformă în colecțiile canonice. Totuși, folosirea timpurie în Răsărit și funcția sa de echilibrare a mărturiei neotestamentare justifică pe deplin statutul canonic. Iacov completează accentul doctrinar al altor scrieri prin insistența asupra verificării practice a credinței.

Formula adresării către „cele douăsprezece seminții care sunt în împrăștiere” este interpretată predominant ca referire la comunități iudeo-creștine din diaspora, probabil din Siria și din regiunile orientale ale Imperiului. Caracterul enciclic al scrisorii explică lipsa detaliilor personale și posibilitatea circulației ei într-un areal extins. Elementele iudaice, referințele la Avraam, profeți, sinagogă și Lege, precum și retorica sapiențială confirmă profilul destinatarilor, deși teza amintește și ipoteze alternative, inclusiv aceea a unei adresări mai largi către evrei. Diaspora nu este numai o localizare geografică, ci și o experiență a separării, vulnerabilității și așteptării împlinirii făgăduințelor divine. Autoritatea lui Iacov, lider al Bisericii din Ierusalim, îi permite să ofere acestor congregații repere normative

pentru conduită și ordine comunitară, într-un moment în care identitatea creștină se afla în proces de consolidare.

Reconstrucția mediului social evidențiază efectele stratificării economice din lumea romană. În timpul lui Claudiu, comunitățile evreiești beneficiau de o anumită libertate cultică și administrativă, dar economia agrară, fiscalitatea și concentrarea proprietății accentuau distanța dintre elite și populația săracă. Mulți trăiau la limita subzistenței, iar șomajul, cerșetoria și insecuritatea cotidiană alimentau tensiunea socială. Acest cadru luminează insistența epistolei asupra sprijinirii celui lipsit de hrană și îmbrăcăminte, asupra condamnării favoritismului și asupra inutilității unei credințe care nu intervine în suferința concretă. Distincțiile juridice și economice dintre bogați, săraci, liberi și sclavi nu puteau anula egalitatea antropologică și religioasă a persoanelor înaintea lui Dumnezeu. De aceea, porunca iubirii aproapelui devine „lege împăratească”, iar solidaritatea este criteriu al fidelității comunității. Capitolul pregătește astfel lectura celor cinci piloni: problemele etice nu sunt abstracții, ci răspunsuri la conflicte reale, întemeiate pe caracterul și voia lui Dumnezeu.

Capitolul al II-lea. Etica relației creștinului cu sine însuși (Iacov 1,19–25)

Al doilea capitol analizează Iacov 1,19–25 ca nucleu al spiritualității practice. Succesiunea imperativelor — grabnic la ascultare, zăbavnic la vorbire și zăbavnic la mânie — configurează disciplina interioară fără de care Cuvântul nu poate rodi. Ascultarea nu este simplă receptare auditivă, ci disponibilitate smerită față de mesajul divin și față de aproapele. Încetinirea vorbirii împiedică reacția impulsivă, iar controlul mâniei este necesar deoarece mânia omului nu produce dreptatea lui Dumnezeu. Teza citește aceste exigențe în contextul tensiunilor comunitare: identitatea creștină se demonstrează prin modul în care persoana răspunde provocării, își gestionează afectele și refuză agresivitatea verbală. Autocontrolul nu echivalează cu reprimarea inertă, ci cu ordonarea libertății sub autoritatea Cuvântului. Credinciosul este responsabil pentru alegerile sale și pentru efectele lor, iar maturitatea spirituală începe prin evaluarea lucidă a propriei interiorități.

Imaginea primirii cu blândețe a Cuvântului „sădit” exprimă întâlnirea dintre inițiativa divină și cooperarea umană. Cuvântul posedă putere mântuitoare, dar eficacitatea sa etică devine vizibilă atunci când este primit, păstrat și împlinit. Îndepărtarea întinăciunii și a

prisosului răutății desemnează o curățire care face posibilă ascultarea. Exegeza evită opoziția simplistă dintre har și responsabilitate: transformarea nu este autosuficiență morală, dar nici pasivitate. Omul este chemat să renunțe la dispozițiile care împiedică lucrarea mesajului divin și să permită acestuia să-i reorganizeze gândirea și comportamentul. Blândețea reprezintă aici o atitudine cognitivă și spirituală: refuzul autosuficienței, acceptarea corectării și disponibilitatea de a învăța. În această logică, etica sinelui nu este centrare narcisică asupra propriei perfecțiuni, ci pregătire pentru o relație dreaptă cu Dumnezeu și cu ceilalți.

Metafora oglinzii oferă criteriul cunoașterii de sine. Cel care aude Cuvântul fără să-l împlinească seamănă cu omul care își privește chipul, pleacă și uită îndată cum era. Problema nu constă în oglindă, ci în superficialitatea privirii și în absența consecinței. Cuvântul dezvăluie persoanei adevărata ei stare, demască ruptura dintre identitatea pretinsă și conduita reală și solicită o decizie. Uitarea nu este doar slăbiciune intelectuală, ci eșec moral al receptării. În schimb, cel care se apleacă asupra „legii desăvârșite, a libertății”, stăruie în ea și o împlinește dobândește binecuvântare în lucrarea sa. Legea nu este prezentată ca opresiune exterioară, ci ca formă a libertății orientate spre bine. Adevărata libertate nu înseamnă absența normei, ci eliberarea de impulsurile care fragmentează persoana și o împiedică să trăiască potrivit vocației sale.

Din această exegeză sunt dezvoltate trei provocări pentru identitatea creștină: autocontrolul, cunoașterea de sine și integritatea dintre convingere și acțiune. Autocontrolul ordonează emoțiile și limbajul; cunoașterea de sine împiedică autoînșelarea; integritatea transformă adevărul recunoscut în faptă. Simpla familiaritate cu Scriptura nu garantează maturitatea, iar acumularea informației religioase poate deveni chiar o formă de iluzie dacă nu produce ascultare. Persoana integră nu separă spațiul cultic de viața cotidiană și nu utilizează credința ca identitate decorativă. Ea acceptă verificarea continuă a comportamentului prin Cuvânt și își asumă corectarea. Concluzia capitolului este că relația dreaptă cu sinele se construiește printr-o interioritate expusă adevărului, disciplinată și orientată către faptă. Această primă dimensiune fundamentează toate celelalte domenii etice: fără transformare lăuntrică, filantropia riscă să fie imagine publică, egalitatea rămâne slogan, iar vorbirea și relațiile comunitare continuă să exprime egoismul.

Capitolul al III-lea. Etica filantropiei: raportul dintre intenție și faptă (Iacov 1,26–27)

Capitolul al treilea interpretează Iacov 1,26–27 ca sinteză a capitolului întâi și, într-un sens mai larg, ca formulare concentrată a eticii epistolei. Contrastul dintre religiozitatea aparentă și religia „curată și neîntinată” mută evaluarea credinței din registrul declarației în acela al conduitei. Persoana care se consideră religioasă, dar nu își înfrânează limba, își înșală inima, iar religiozitatea ei devine zadarnică. Autoînșelarea arată că formalismul nu este doar deficiență socială, ci deformare a conștiinței: omul ajunge să confunde vocabularul religios, participarea cultică sau prestigiul comunitar cu transformarea reală. Legătura cu pericopa precedentă este directă. Auzirea fără împlinire și religiozitatea fără autocontrol exprimă aceeași ruptură dintre adevărul primit și viața trăită. Teza nu diminuează valoarea cultului, ci critică autonomia lui față de etică: practica religioasă este autentică numai când formează caracterul și produce responsabilitate.

Definiția pozitivă a religiei cuprinde cercetarea orfanilor și a văduvelor în necazurile lor. În societatea antică, aceste categorii întruchipau vulnerabilitatea economică și juridică, lipsa protecției familiale și expunerea la exploatare. „Cercetarea” nu înseamnă doar compasiune, ci apropiere activă, îngrijire și asumarea nevoilor concrete. Filantropia devine astfel manifestare necesară a credinței și criteriu al autenticității ei. Teza subliniază că iubirea nu rămâne intenție, emoție sau discurs, ci ia forma sprijinului material, a solidarității și a restaurării demnității celui aflat în suferință. Dumnezeu însuși este reperul acestei conduite, deoarece grija față de vulnerabili reflectă caracterul Său. Prin urmare, etica socială iacobină nu izvorăște dintr-un umanitarism autonom, ci din teologie: credinciosul îl întâlnește pe Dumnezeu în ascultare și îi imită compasiunea în raportarea la aproapele.

Al treilea element, păzirea neîntinată de lume, împiedică reducerea religiei la activism social. Iacov unește filantropia cu puritatea morală personală, arătând că acțiunea exterioară și integritatea lăuntrică sunt inseparabile. „Lumea” desemnează sistemul de valori dominat de egoism, prestigiu, competiție și dorință, nu creația sau relația responsabilă cu societatea. Creștinul este chemat să se apropie de suferința lumii fără să adopte logica ei. Această dublă mișcare — ieșirea spre cel vulnerabil și păzirea inimii — protejează atât de spiritualismul indiferent, cât și de activismul lipsit de discernământ. Religia autentică este, în consecință, relațională și ascetică: îl slujește pe cel lipsit și își examinează permanent motivațiile.

Puritatea nu justifică retragerea din responsabilitatea socială, iar filantropia nu compensează lipsa disciplinei morale.

Concluzia capitolului formulează o unitate între controlul limbii, compasiune și sfințenie. Cele trei criterii verifică succesiv adevărul interiorității, al relației sociale și al raportării la valorile lumii. Credința matură nu poate fi măsurată exclusiv prin intensitatea discursului sau prin vizibilitatea practicilor religioase. Ea devine recognoscibilă în cuvântul cumpătat, în apropierea de cel marginalizat și în rezistența față de mecanismele corupătoare ale mediului. În raportul dintre intenție și faptă, fapta nu este un adaos opțional, ci forma concretă a intenției adevărate. Capitolul oferă astfel o punte către discuția ulterioară despre favoritism și despre credința fără fapte: dacă persoana vulnerabilă rămâne neajutată, mărturisirea religioasă este contrazisă chiar în locul unde ar trebui să se manifeste cel mai clar. Filantropia transformă credința din afirmație despre Dumnezeu în participare responsabilă la grija Lui pentru om.

Capitolul al IV-lea. Etica relațiilor sociale mixte (Iacov 2,1–26)

Capitolul al patrulea, cel mai amplu al tezei, examinează relațiile dintre creștini și necreștini prin două pericope complementare: condamnarea favoritismului în Iacov 2,1–13 și raportul dintre credință și fapte în 2,14–26. Prima secțiune pornește de la incompatibilitatea dintre credința în Iisus Hristos, „Domnul slavei”, și tratarea preferențială a persoanelor după avere, vestimentație sau statut. Scena omului bogat primit cu onoare și a săracului împins într-un loc inferior dezvăluie pătrunderea ierarhiilor lumii în adunarea credincioșilor. Discriminarea nu este un defect minor de politețe, ci o contradicție teologică: Dumnezeu nu judecă după aparență și îi alege pe cei săraci în ochii lumii ca bogați în credință. Comunitatea care reproduce prestigiul social al mediului își falsifică identitatea și devine judecător cu gânduri rele.

Egalitatea propusă de Iacov nu neagă diferențele factuale dintre persoane, ci refuză transformarea lor în criterii ale demnității și apartenenței. Teza corelează această perspectivă cu antropologia biblică a chipului lui Dumnezeu și cu legea împăratească: „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”. Favoritismul încalcă unitatea Legii deoarece selectează aproapele în funcție de avantajul pe care îl poate oferi. În contextul comunităților sărace și expuse abuzului elitelor, preferarea bogatului este cu atât mai paradoxală: cel puternic poate

deveni chiar agentul asupririi. Iacov nu inversează mecanic discriminarea și nu sacralizează sărăcia, ci cere o comunitate în care valoarea persoanei nu este decisă de capitalul economic sau simbolic. Fapta etică devine limbaj comun într-o societate pluralistă, deoarece grija, dreptatea și respectul pot face vizibil adevărul credinței dincolo de limitele discursului confesional.

Tema judecății conferă universalitate standardului moral. Cine manifestă părtinire se face călcător al Legii, iar libertatea creștină rămâne legată de răspunderea înaintea lui Dumnezeu. „Judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă”, în timp ce mila biruiește judecata. Teza interpretează mila nu ca suspendare arbitrară a dreptății, ci ca expresie a caracterului divin și ca fundament al relației cu celălalt. Persoana conștientă de propria dependență de har nu își poate absolutiza poziția de judecător. Compasiunea temperează condamnarea, restabilește demnitatea celui vulnerabil și construiește relații în care adevărul nu este despărțit de iubire. Standardele morale sunt universale tocmai pentru că fiecare om se află sub aceeași autoritate divină; nimeni nu poate utiliza statutul, bogăția sau funcția religioasă pentru a se situa în afara lor.

A doua pericopă abordează explicit întrebarea dacă o credință lipsită de fapte poate mântui. Exemplul fratelui sau surorii fără îmbrăcăminte și hrană arată inutilitatea urării pioase care nu răspunde nevoii corporale. Cuvintele „mergeți în pace, încălziți-vă și saturați-vă” devin acuzație atunci când vorbitorul refuză mijloacele concrete ale ajutorului. În același fel, credința care nu produce fapte este moartă în ea însăși. Argumentul nu reduce credința la activism și nici nu afirmă câștigarea mântuirii prin merit. El contestă existența unei credințe autentice complet separate de rodul ei. Chiar demonii posedă o formă de recunoaștere intelectuală a lui Dumnezeu, dar această cunoaștere nu generează ascultare. Teza insistă că Iacov atacă o ortodoxie verbală lipsită de transformare și plasează responsabilitatea socială în centrul verificării vieții spirituale.

Avraam și Rahav sunt analizați ca exemple ale credinței devenite acțiune. Disponibilitatea lui Avraam de a-l oferi pe Isaac arată că faptele lucrează împreună cu credința și o duc la maturitate; primirea solilor de către Rahav demonstrează că fidelitatea se exprimă prin risc, ospitalitate și solidaritate. Diversitatea celor două personaje — patriarhul venerat și femeia marginală dintre neamuri — întărește universalitatea principiului. Verbul „a îndreptăți” este interpretat cu atenție semantică, pentru a evita o opoziție artificială cu Pavel. În timp ce Pavel combate încrederea în faptele Legii ca temei al acceptării de către Dumnezeu, Iacov combate pretenția unei credințe fără ascultare. Unul privește începutul

relației mântuitoare, celălalt autenticitatea și manifestarea ei. Consensul evanghelic se găsește în afirmația că harul care justifică nu lasă persoana neschimbată.

Contribuția capitolului constă în articularea unei căi de mijloc între verbalism și moralism. Faptele nu concurează credința, ci îi dau vizibilitate socială și consistență etică. În societatea pluralistă, acțiunea dreaptă poate funcționa ca limbaj inteligibil comun, fără ca specificul teologic al credinței să fie abandonat. Responsabilitatea față de sărac, eliminarea favoritismului și exercitarea milei devin teste ale autenticității comunității. Totodată, acțiunea etică este factor de egalizare: ea refuză privilegiul persoanei influente și îl recunoaște pe marginalizat ca subiect deplin al iubirii. Capitolul conchide că raportarea la celălalt nu este domeniu periferic al spiritualității. Modul în care comunitatea primește, judecă și sprijină oamenii dezvăluie conținutul real al credinței sale. Așa cum trupul fără duh este mort, credința fără fapte este lipsită de viață și nu poate îndeplini funcția transformatoare atribuită Evangheliei.

Capitolul al V-lea. Etica vorbirii și ispita poliloghiei (Iacov 3,1–12)

Capitolul al cincilea tratează limba ca sinecdocă a întregii comunicări și dezvoltă tema introdusă în Iacov 1,19 și 1,26. Avertismentul ca nu mulți să devină învățători este legat de răspunderea sporită a celor care formează conștiințe. În lumea antică, poziția de învățător oferea prestigiu, însă în comunitatea creștină ea trebuie înțeleasă înainte de toate ca responsabilitate și expunere la o judecată mai aspră. Frecvența vorbirii publice amplifică posibilitatea greșelii și consecințele ei. Iacov se include între cei vulnerabili — „toți greșim în multe chipuri” — și leagă desăvârșirea de capacitatea de a nu greși în cuvânt. Stăpânirea limbii nu indică impecabilitate absolută, ci o maturitate care permite controlul întregii persoane. Discursul devine astfel probă a caracterului, pentru că ceea ce umple inima se exteriorizează prin cuvinte.

Metaforele frâului, cârmei și focului exprimă disproporția dintre dimensiunea organului și amploarea efectelor sale. Un frâu mic orientează corpul calului, o cârmă mică dirijează o corabie împinsă de vânturi puternice, iar o scânteie poate aprinde o pădure. În aceeași manieră, limba poate orienta viața persoanei, poate schimba cursul comunității și poate produce distrugeri imposibil de controlat ulterior. Focul sugerează propagarea răului, iar imaginea „lumii nedreptății” arată capacitatea vorbirii de a contamina ansamblul existenței.

Animalele pot fi domesticite, dar limba rămâne un rău nestatornic și plin de otravă aducătoare de moarte atunci când nu este supusă disciplinei. Teza interpretează aceste imagini nu ca verdict fatalist, ci ca avertisment asupra nevoii de dependență de har și de exercițiu ascetic continuu.

Poliloghia este analizată ca lipsă a controlului și ca simptom al unei interiorități dezordonate. Vorbirea excesivă favorizează exagerarea, lauda, manipularea, bârfa, denigrarea, blestemul, învățătura falsă și judecarea celorlalți. Efectul nu se limitează la persoana rănită; păcatul verbal se extinde în alte dimensiuni ale caracterului celui care vorbește și normalizează un etos incompatibil cu viața comunitară. Pentru învățător, pericolul este dublu: eroarea morală îl afectează pe el și îi poate conduce greșit pe cei care îi acordă autoritate. Transmiterea adevărului solicită cunoaștere, compasiune și smerenie. Atunci când discursul urmărește afirmarea superiorității sau expunerea greșelilor altuia, cuvântul încetează să fie slujire și devine instrument al puterii. Teza acordă aici un loc important reflecției patristice, care recomandă tăcerea, paza gurii și introspecția în locul calomniei.

Vorbirea impulsivă atacă direct coeziunea comunității. Cuvântul poate mângâia și vindeca, dar poate și răni, izola sau împinge persoana spre deznădejde. Odată rostit, el intră în spațiul public și nu mai poate fi retras în întregime. De aceea, tăcerea este uneori protecție împotriva erorii, nu absență a responsabilității. Teza evită idealizarea mutismului: scopul disciplinei nu este suprimarea comunicării, ci recuperarea seriozității și sacralității cuvântului. Credinciosul este chemat să vorbească adevărat, blând și ziditor, să refuze participarea la clevetire și să conștientizeze că până și gluma aparent nevinovată poate avea efecte grave. În cadrul comunității, controlul limbii protejează reputația aproapelui, împiedică escaladarea conflictelor și creează condițiile păcii.

Contradicția dintre binecuvântarea lui Dumnezeu și blestemarea oamenilor făcuți după asemănarea Lui reprezintă punctul teologic culminant. Din aceeași gură nu ar trebui să izvorască binecuvântare și blestem, după cum un izvor nu poate da apă dulce și amară, iar smochinul nu produce măslina. Doctrina chipului lui Dumnezeu este astfel aplicată comunicării: atacarea demnității persoanei contrazice lauda adresată Creatorului. Maturitatea se măsoară prin depășirea acestei duplicități și prin refacerea unității dintre cult și conversația zilnică. Controlul limbii presupune responsabilitate personală, rugăciune și ajutor divin; el este asceză, dar și formă de iubire. Concluzia capitolului afirmă că vorbirea cumpătată este indicator al echilibrului interior și al autenticității spirituale. Cuvântul își

împlinește vocația când devine instrument al adevărului, al păcii, al vindecării și al edificării comunității.

Capitolul al VI-lea. Etica comunitară și restaurarea relațiilor (Iacov 4,1–8)

Ultimul capitol tematic examinează conflictele dintre creștini ca simptome ale unei dezordini spirituale. Întrebarea privind originea războaielor și luptelor conduce nu la cauze exterioare, ci la plăcerile care se războiesc în măduarele omului. Dorința egoistă, invidia și ambiția generează frustrare, competiție și agresivitate; persoana încearcă să obțină prin conflict ceea ce nu primește deoarece nu cere sau cere rău, pentru a risipi în plăceri. Teza arată că Iacov nu reduce toate disputele la psihologie individuală, ci dezvăluie dinamica prin care interioritatea coruptă produce structuri relaționale violente. Comunitatea este destrămată atunci când membrii ei așază propriul eu în centru și îi tratează pe ceilalți ca obstacole ori instrumente. Conflictul social are, așadar, o rădăcină teologică: el exprimă refuzul ordinii lui Dumnezeu și înlocuirea ei cu suveranitatea dorinței.

„Prietenia cu lumea” este descrisă ca ostilitate față de Dumnezeu. Lumea desemnează aici sistemul competitiv și egoist al valorilor care normalizează dominația, invidia și autosuficiența. Adoptarea lui în interiorul comunității eclesiale produce infidelitate și face imposibilă pacea autentică. În opoziție, Dumnezeu oferă un har mai mare și îl dă celor smeriți. Smerenia nu este depreciere de sine, ci recunoașterea dependenței de Dumnezeu și renunțarea la pretenția de superioritate. Ea restructurează și percepția aproapelui: persoana smerită nu mai judecă valoarea celuilalt după statut și nu mai urmărește afirmarea proprie prin diminuarea lui. Exemplul întrupării și al slujirii lui Hristos oferă forma supremă a coborârii spre cel în nevoie. A-l considera pe aproapele purtător al chipului divin înseamnă a demonta ierarhiile vremelnice ale bogăției, educației și prestigiului.

Imperativele supunerii față de Dumnezeu, împotrivirii față de diavol, apropierii de Dumnezeu, curățirii mâinilor și purificării inimii descriu un itinerar al pocăinței. Remediul conflictului nu este doar o tehnică de negociere, ci transformarea sursei lui. Mâinile desemnează comportamentul exterior, iar inima dublă indică loialitatea divizată; restaurarea le cuprinde pe amândouă. Aproximarea de Dumnezeu primește răspunsul apropierii Sale, ceea ce păstrează împreună inițiativa harului și responsabilitatea persoanei. Smerirea înaintea Domnului conduce la înălțare, dar această înălțare nu reface competiția, ci eliberează omul

de nevoia autoafirmării. Pacea comunității nu poate fi impusă exclusiv prin reguli sau sancțiuni. Ea apare când membrii renunță la mândrie și la dorința de dominare, își recunosc propriile patimi și își ordonează libertatea sub voia divină.

Refacerea relațiilor presupune și interdicția vorbirii de rău și a judecării fratelui. Calomnia poate fi mascată drept informare, apărare a purității comunității sau corectare, dar răspândirea acuzațiilor nedovedite transformă vorbitorul într-un judecător fără autoritate și poate conduce la ostracizarea celui acuzat. Iacov nu interzice discernământul, evaluarea conduitei sau intervenția corectivă, ci duhul critic și depreciativ care atacă persoana și pretinde cunoașterea motivelor ei. A vorbi împotriva fratelui înseamnă a nesocoti legea iubirii și, implicit, a judeca Legea însăși. Alternativa patristică este autoevaluarea: limba folosită pentru condamnarea altuia trebuie întoarsă spre cercetarea propriei vieți. Astfel, controlul limbajului se leagă de smerenie, iar vindecarea relației începe prin vindecarea atitudinii interioare.

Concluzia capitolului afirmă inseparabilitatea relației cu Dumnezeu și a relației cu aproapele. Poftele, rivalitatea, judecata și calomnia indică o criză a fidelității, nu doar o deficiență de comunicare. Remediul iacobin este profund duhovnicesc: har primit în smerenie, pocăință, purificare și apropiere de Dumnezeu. Acestea se concretizează în respect, responsabilitate și iubire frățească. Comunitatea autentică nu este aceea fără diferențe sau tensiuni, ci aceea care refuză gestionarea lor prin dominație și dispreț și permite Cuvântului să transforme persoanele. Unitatea Bisericii este prezentată ca rod al harului concretizat în relații vindecate. Etica comunitară recapitulează astfel pilonii anteriori: autocontrolul sinelui, fapta filantropică, egalitatea, mila și disciplina vorbirii converg în restaurarea comuniunii.

Concluzii generale și contribuția cercetării

Analiza celor șase capitole confirmă teza potrivit căreia Epistola Sfântului Iacov propune o teologie coerentă a responsabilității creștine. Caracterul ei practic nu semnifică sărăcie doctrinară, ci exprimă o doctrină devenită criteriu al existenței. Dumnezeu, Cuvântul, legea libertății, judecata, mila, harul și chipul divin fundamentează imperativele morale. Credința autentică este vie, lucrătoare și verificabilă: ea primește Cuvântul, își disciplinează afectele, sprijină persoana vulnerabilă, refuză favoritismul, produce fapte, controlează limbajul și caută pacea comunității. Prin această articulare, teza depășește tratarea fragmentară a maximelor iacobine și le integrează într-un model de maturitate.

Transformarea interioară și conduita exterioară nu sunt etape independente; fiecare faptă dezvăluie orientarea inimii, iar interioritatea autentic reînnoită tinde inevitabil spre responsabilitate socială.

Cei cinci piloni descriu o mișcare de la sine către comunitate. Primul îl așază pe credincios înaintea oglinzii Cuvântului și îi solicită autocontrol, cunoaștere de sine și integritate. Al doilea verifică religiozitatea prin filantropie și puritate. Al treilea extinde testul în spațiul diferențelor sociale și formulează complementaritatea credinței și faptelor. Al patrulea arată că limba dezvăluie caracterul și poate construi sau distruge. Al cincilea identifică egoismul și mândria ca rădăcini ale conflictului și propune smerenia drept principiu restaurator. Împreună, acești piloni conturează o antropologie relațională: omul nu se maturizează izolat, ci în ascultare de Dumnezeu și în raportare concretă la aproapele. Comunitatea devine locul unde autenticitatea credinței este simultan probată și cultivată.

Contribuția principală a cercetării constă în sistematizarea eticii iacobine într-un cadru integrator, relevant pentru teologia biblică, morala creștină și practica pastorală. Lectura exegetică este corelată cu mediul social al diasporei iudeo-creștine, cu semantica termenilor grecești, cu tradiția patristică și cu reflecția contemporană. Această metodă permite evitarea atât a moralismului desprins de har, cât și a spiritualismului care neutralizează responsabilitatea. Teza arată că faptele nu sunt monedă a mântuirii, ci manifestare a credinței; puritatea nu este izolare, ci rezistență față de egoism; smerenia nu este pasivitate, ci puterea de a sluji; tăcerea nu este indiferență, ci uneori protejarea adevărului și a aproapelui. În acest fel, categoriile tradiționale sunt recuperate ca practici capabile să modeleze conștiințe și instituții comunitare.

Relevanța contemporană rezultă din puterea textului de a confrunța inegalitatea socială, marginalizarea, consumismul, individualismul și degradarea comunicării. Într-o cultură dominată de vizibilitate, reacție rapidă și competiție, îndemnul de a asculta, de a vorbi cumpătat și de a renunța la favoritism constituie practici contraculturale. Într-o comunitate religioasă expusă formalismului, grija față de cel vulnerabil și coerența dintre mărturisire și faptă refac credibilitatea publică a credinței. Într-un spațiu social fragmentat, mila, egalitatea și refuzul calomniei pot crea condiții ale reconcilierii. Actualizarea eticii lui Iacov nu presupune transferul mecanic al formelor sociale din primul secol, ci aplicarea responsabilă a principiilor lor teologice la situații noi.

Privită în ansamblu, demonstrația tezei are și o importantă consecință pastorală. Formarea creștină nu se poate limita la transmiterea unor conținuturi doctrinare, chiar dacă acestea sunt indispensabile, ci trebuie să urmărească dobândirea unor deprinderi conforme

adevărului mărturisit. Ascultarea atentă, evaluarea de sine, generozitatea, primirea nepărtinitoare a persoanelor, disciplina verbală și gestionarea smerită a conflictului sunt practici prin care comunitatea învață Evanghelia. Ele oferă totodată criterii pentru examinarea slujirii și a autorității: influența spirituală nu este legitimată de prestigiul poziției sau de abundența discursului, ci de capacitatea de a zidi, de a proteja pe cel vulnerabil și de a crea pace. În această privință, lectura lui Iacov solicită instituțiilor eclesiale aceeași coerență pe care o cere persoanei. O comunitate care predică mila, dar cultivă favoritismul, sau care vorbește despre unitate, dar tolerează calomnia, reproduce tocmai ruptura criticată de epistolă. Reciproc, practicarea solidarității și a responsabilității comunicative face vizibilă dimensiunea publică a credinței fără a o transforma în spectacol. Rezumată în termeni formativi, etica iacobină propune trecerea de la informare la transformare, de la identitate declarată la caracter verificabil și de la apartenență formală la comuniune activă. Această trecere reprezintă criteriul care unește exegeza fiecărei pericope cu finalitatea teologică și pastorală a întregii cercetări.

Teza indică drept direcții viitoare cercetarea dimensiunii sociale a mesajului iacobin în raport cu inegalitatea și marginalizarea, aprofundarea conceptului de maturitate spirituală în cateheză și teologie practică, compararea receptării patristice răsăritene și apusene, dialogul cu psihologia morală și formularea unei etici creștine aplicate în educație, viață socială și responsabilitate publică. Aceste direcții confirmă caracterul deschis al demersului. Epistola rămâne reper pentru înțelegerea raportului dintre credință și viață, interioritate și responsabilitate, adevăr și faptă. Esența cercetării poate fi formulată astfel: maturitatea creștină nu se dovedește prin intensitatea autoafirmării religioase, ci printr-o existență transformată de Cuvânt, atentă la suferința aproapelui, dreaptă în relații, disciplinată în vorbire și smerită înaintea lui Dumnezeu. Prin asemenea existențe, comunitatea credinței devine nu doar spațiu al mărturisirii, ci semn concret al Evangheliei în lume.

Bibliografie

COMENTARII BIBLICE

A. ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- BLOMBERG, Craig L., KAMELL, Mariam J., *Comentariu exegetic al Noului Testament*, trad. Magdici Valentin, Noua Speranță, Timișoara, 2021.
- CHIRIL al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, (ediție digitală)*, în PSB (vol. XLI), trad. Dumitru Stăniloae, Apologeticum, 2005.
- CIAUȘU, Bebe, *Domnia lui Hristos în viața credinciosului*, Editura Colegiului Biblic Est European, Oradea, 2010.
- CRAIGIE, Peter C., *Deuteronomul*, trad. Daniela Rusu, Logos, Cluj-Napoca, 2008.
- GUTHRIE, George H., *Comentariu exegetic al Noului Testament: Filipeni*, trad. David Goran, Noua Speranță, Timișoara, 2025.
- KEENER, Craig S., *Comentariu cultural-istoric al Noului Testament*, trad. Silviu Tatu, Raluca Mirăuță, Teofil Stanciu, Luca Crețan, Dorin Axente, Timeia Pop, Casa Cărții, Oradea, 2018.
- MACDONALD, William, *Comentariul biblic al credinciosului*, Christliche Literatur-Verbreitung e. V., Bielefeld, 1998.
- MAIER, Gerhard, *Epistola lui Iacov*, trad. Dorina Schinteie, Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
- MIHOC, Ioan, *Studii asupra Epistolei Sfântului Iacov*, Agnos, Sibiu, 2019.
- OSBORNE, GRANT R., *Matei: comentariul exegetic al Noului Testament*, trad. Varlan Octavian, Noua Speranță, Timișoara, 2019.
- ROYSTER, Dmitri, *Comentariu la Epistola Sfântului Apostol Iacov*, trad. Marius Dărârlat, Basilica, București, 2021.
- STOTT, John, *Matei 5-7. Predica de pe Munte. Contracultura creștină*, trad. Ioan Ciobanu, Logos, Cluj, 2005.
- TEOFILACT al Bulgariei, *Tâlcuire cu de-amănuntul la epistolele sobornicești*, trad. Monah Gherontie, Grigorie Dascălul, Doxologia, Iași, 2015.
- USCA, Ioan, Sorin, *Epistolele sobornicești: comentarii la Iacob, I-II Petru, I-III Ioan, Iuda*, Christiana, București, 2022.

- WALTON, John H., MATTHEWS, Victor H., CHAVALAS, Mark W., *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Casa Cărții, Oradea, 2016.
- WALVOORD, John F., ZUCK, Roy B. (ed.), *Comentariu al Noului Testament: o expunere a scripturilor făcută de profesorii de la Seminarul Teologic Dallas*, trad. Octavian Verlan, Gelu Leontiuc, Fundația E.B.E. România și Editura Multimedia, Arad, 2005.
- VENHAM, Gordon J., *Leviticul*, trad. Daniela Rusu, Logos, Cluj Napoca, 2004.
- WIERSBE, Warren W., *Fii matur*, trad. Silviu Tatu, Cartea Creștină, Oradea, 2012.
- WRIGHT, Tom, *Epistolele timpurii pentru toți*, trad. Ruben Ologeanu, Succed Publishing, Medgidia, 2018.

B. ÎN LIMBA ENGLEZĂ

- ADAMSON, James B., *The Epistle of James*, Grand Rapids, Michigan, 1976.
- ALLEN, Clifton J. (ed.), *The Broadman Bible Commentary. General Articles: Hebrews-Revelation*, vol. 12, Broadman Press, Tennessee, 1972.
- BAUCKHAM, Richard, *James*, Taylor & Francis Group, London & New York, 2002.
- BAKER, William R., *Preaching James*, Chalice Press, Saint Louis, 2004.
- BARCLAY, William, *The Letters of James and Peter*, Westminster Press, Philadelphia, 1976.
- BRAY, Gerald (ed.), *James, 1-2 Peter, 1-3 John, Jude*, Routledge, New York, 2013.
- BROSEND II, William F., *James & Jude*, University Press, Cambridge, 2004.
- BRUNER, Dale, Frederick, *Matthew: The Churchbook: Matthew 13-28, (vol. II)*, Word, Dallas, 1990.
- CARROL, John T., *Luke*, Westminster, Louisville, 2012.
- DAVIDS, Peter H., *The Epistle of James*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1982.
- DIBELIUS, Martin, *James*, Fortress Press, Philadelphia, 1975.
- EDGAR, David, Hutchinson, *Has God Not Chosen the Poor? – The Social Setting of the Epistle of James*, Academic Press, Sheffield, 2001.
- FRUCHTENBAUM, Arnold G., *The Messianic Jewish Epistles*, Ariel Ministries, San Antonio, 2005.
- GENCH, Frances T., *Hebrews and James*, Westminster, Louisville, 1996.
- GUTHRIE, George, *James*, Grand Rapids, Michigan, 2006.

- HARTIN, Patrick J., *A Spirituality of Perfection: Faith in Action in the Letter of James*, The Liturgical Press, Collegeville, 1999.
- HARTIN, Patrick J., *James*, Liturgical Press, Minnesota, 2003.
- HIEBERT, Edmond D., *The Epistle of James*, Moody Press, Chicago, 1979.
- JOHNSON, Luke-Timothy, *The Letter of James, - a New Translation with Introduction and Commentary*, Doubleday, New York, 1995.
- KLOPPENBORG, John S., *James*, T&T Clark, London.
- KRABBENDAM, Henry, *The Epistle of James*, (vol. I-II), Die Deutsche Bibliothek, Hamburg, 2006.
- KUGELMAN, Richard, *James and Jude*, Wilmington Publishing, Glazier, 1980.
- LAWS, Sophie, *The Epistle of James*, Adam & Charles Black, London, 1980.
- MACARTHUR, John, *The MacArthur New Testament Commentary – James*, Moody Publishers, Chicago, 1998.
- MARTIN, Ralph P., *James*, Word Books Publishers, Texas, 1988.
- MCCARTNEY, Dan G., *James – Baker Exegetical Commentary of the New Testament*, Baker Academy, Grand Rapids, 2009.
- McKNIGHT, Scot, *The Letter of James*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2011.
- McKNIGHT, Edgar V., CHURCH, Christopher, *Hebrews-James*, Smith & Helwys Publishing, Macon, 2004.
- MOO, Douglas J., *The Letter of James*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2000.
- MOTYER, Alec, *The message of James: The Tests of Faith*, Bible Speaks Today, Leicester, 1985.
- NIEBUHR, Karl-Wilhelm, WALL, Robert W. (ed.) *The Catholic Epistles & Apostolic Tradition - A New Perspective on James to Jude*, Baylor University Press, Waco, 2009.
- ODEN, Thomas C., (ed.), *Ancient Christian Commentary on Scripture*, Routledge, Abingdon, 2013.
- PAINTER, John, deSILVA, David A., *James and Jude*, Baker Academy, Grand Rapids, 2012.
- PERKINS, Pheme, *First and Second Peter, James and Jude*, John Knox, Louisville, 1995.
- RICHARDSON, Kurt A., *James*, Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1997.
- ROPES, James H., *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle of St. James. International Critical Commentary*, T&T Clark, Edinburgh, 1916.
- SLEEPER, Freeman C., *James*, Abingdon Press, Nashville, 1998.

- STRECKER, George, *The Sermon on the Mount – An Exegetical Commentary*, Abingdon Press, Nashville 1988.
- STULAC, George M., *James*, Barnes & Noble, 2010.
- TALOȘ, Călin-Ioan, *A semiotic approach to the Epistle of James: a general interpretation in light of its „sinergy pairs”*, King’s College, London, 2021.
- WACHOB, Wesley, Hiram, *The voice of Jesus in the social rethoric of James*, University Press, Cambridge, 2003.
- VARNER, William, *James*, Lexham Press, Bellingham, 2012.
- WALL, Robert W., *Community of the Wise*, Trinity Press International, Valley Forge, 1997.
- WILLIAMS, R. R., *The Letters of John and James*, University Press, Cambridge, 1965.

DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, CONCORDANȚE BIBLICE, LEXICOANE, GRAMATICI

A. ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- AGA, Victor, *Simbolistica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic (cu istorie, tradiție, legende, folclor)*, Editura Arhiepiscopiei Timișoarei, Timișoara, 2005.
- ALETTI, Jean Noel, GILBERT, Jean-Louis, VULPILLÈRES, Sylvie, *Dicționar metodic de exegeză biblică: cuvinte, abordări, autori*, trad. pr. Cristian Clopoțel, Sapientia, Iași, 2015.
- BRANIȘTE, Ene, BRANIȘTE, Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.
- BRIA, Ioan, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
- DeMOSS, Matthew S., *Dicționar pentru studiul limbii grecești a Noului Testament*, trad. Emanuel Conțac, Logos, Cluj-Napoca, 2015.
- DOUGLAS, J. D. (ed. gen.), *Dicționar Biblic*, Societatea Misionară Română, Cartea Creștină, Oradea, 1995.
- ELWELL, Walter A. (ed.), *Dicționar evanghelic de teologie*, trad. Livius T. Percy, Cartea Creștină, Oradea, 2012.
- FARRUGIA, Eduard G. (ed.), *Dicționarul enciclopedic al Răsăritului Creștin*, trad. Adrian Popescu, Vasile Rus, Ioan Munteanu, Andrei Mărcuș, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2005.
- FEE, Gordon, *Exegeza Noului Testament*, Logos, Cluj Napoca, 2006.

- FILORAMO, Giovanni (ed.), *Istoria religiilor: iudaismul și creștinismul*, (vol. 2), trad. Cornelia Dumitru, Polirom, Iași, 2008.
- GRENZ, Stanley J., GURETZKI, David, NORDLING, Cherith F., *Dicționar de termeni teologici*, trad. Emanuel Conțac, Logos, Cluj-Napoca, 2005.
- HILL, Jonathan, *Ghid al istoriei creștinismului*, trad. Timotei Manta, Casa Cărții, Oradea, 2008.
- LÉON-DUFOUR, Xavier (ed.), *Vocabular de teologie biblică*, trad. Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2001.
- LOHSE, Eduard, *Mediul Noului Testament*, trad. Marius și Petronela Bitiușcă, Sapiientia, Iași, 2010.
- LOSCH, Richard R., *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, trad. Raluca Mirăuță, Casa Cărții, Oradea, 2014.
- LOUTH, Andrew, *Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Dragoș Mârșanu, Doxologia, Iași, 2014.
- MCGUCKIN, John, Antony, *Dicționar de teologie patristică*, trad. Dragoș Dâscă, Alin-Bogdan Mihăilescu, Doxologia, Iași, 2014.
- MIRCEA, Pr. Dr. Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
- PATZIA, Arthur G., PETROTTA, Anthony J., *Dicționar de studii biblice*, trad. Emanuel Conțac, Logos, Cluj-Napoca, 2007.
- PELIKAN, Jaroslav, *Credo: ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, trad. Mihai-Silviu Chirilă, Polirom, Iași, 2010.
- PRAGER, Viviane (ed.), *Dicționar enciclopedic de iudaism. Schiță a poporului evreu*, Hasefer, București, 1983.
- REID, Daniel G. (ed.), *Dicționarul Noului Testament*, trad. Lucian Ciupe, Timotei Manta, Casa Cărții, Oradea, 2008.
- RYKEN, Leland, WILHOIT, James C., LONGMAN III, Tremper (ed.), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, trad. Talita Adam, Lucian Hord, Sofia Marian, Emanuel Murariu, Alexandru Nădăban, Paulian Petric, Ciprian Simuț, Dasa Suciu, Daniel Tanc, Diana Tatu, Silviu Tatu, Casa Cărții, Oradea, 2011.
- SCHREINER, Thomas R., *Teologia Noului Testament: măreția lui Dumnezeu în Hristos*, trad. Dorin Pantea, Făclia, Oradea, 2011.
- STOIAN, Ion M., *Dicționar religios*, Gramond, București, 1992.

TENNEY, Merrill C., *Studiu al Noului Testament*, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, 1986.

TOFANĂ, Stelian (coord.), *Cercetarea nouetamentară românească*, Alma Mater, Cluj Napoca, 2004.

WATSON, J. D., *Un cuvânt pe zi*, trad. Adriana Ioana Nacu, Casa Cărții, Oradea, 2010.

WIGODER, Geoffrey (coord.), *Enciclopedia iudaismului*, trad. Radu Lupan și George Weiner, ediția a II-a, Hasefer, București, 2016.

B. ÎN LIMBA ENGLEZĂ

ADAM, A. K. M., *James – a Handbook on the Greek Text*, Baylor University Press, Waco, 2013.

AUNE, David E., *The Westminster Dictionary of New Testament & Early Christian Literature & Rhetoric*, John Knox Press, Louisville, 2003.

BAKER, William R., CARRIER, Paul (ed.), *Unlocking the Scriptures for You*, Standard, Cincinnati, 1990.

BARRY, John D. (ed.), *The Lexham Bible Dictionary*, Lexham Press, Bellingham, 2016.

BERARDINO, Angelo Di (ed.), *Encyclopedia of Ancient Christianity*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2014.

BERCOT, David W., *A Dictionary of Early Christian Beliefs*, Hendrickson Publishing, Peabody, 1998.

BREMMER, Jan N., *Greek Religion and Culture, the Bible and the Ancient Near East*, Brill, Leiden, 2008.

BLOMBERG, Craig L., *A New Testament Theology*, Baylor University Press, Waco, 2018.

BROWN, Colin (ed.), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, The Zondervan Corporation, Grand Rapids, ediția a IV-a, vol. 1, 1975; vol. 2, 1976; vol. 3, 1978.

CADOUX, Cecil John, *Ancient Smyrna. A History of the City from the Earliest Times to 324 AD*, Basil Blackwell, Oxford, 1938.

COWAN, Andrew J., *The Writings of Luke and the Jewish Roots of the Christian Way*, T&T Clark, New York.

DAVIDS, Peter H., *A Theology of James, Peter and Jude*, Zondervan, Grand Rapids, 2014.

- DESANDT, van Hub, ZANGENBORG, Jurgen K., *Mathew, James, and Didache – Three Related Documents in Their Jewish and Christian Settings*, Society of Biblical Literature, Atlanta, 2008.
- ELLEDGE, C. D., *Early Jewish Writings and New Testament Interpretations*, Oxford University Press, New York, 2023.
- ELWELL, Walter A., YARBROUGH, Robert W., *Encountering the New Testament*, Baker Academic, Grand Rapids, 2013.
- ERMATINGER, James W., *Daily Life in the New Testament*, Greenwood Press, Westport, 2008.
- EVANS, Craig A. (ed.), *Encyclopedia of the Historical Jesus*, Routledge, New York, 2008.
- EVANS, Craig A., PORTER, Stanley E. (ed.), *Dictionary of New Testament Background*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2000.
- GRAVES, David E., *Key Themes of the New Testament: A Suurvey of Major Theological Themes*, Moncton, New Brunswick, 2013.
- GREEN, Joel B., *Dictionary of Jesus and the Gospels*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2013.
- GREEN, Joel B., MCDONALD, Lee, Martin (ed.), *The World of the New Testament*, Baker Publishing House, Grand Rapids, 2013.
- GUTHRIE, Donald, *New Testament Theology*, InterVarsity Press, Illinois, 1981.
- HAYS, Cristopher M., ANNSBERRY Christopher B. (ed.), *Evangelical Faith and the Challenge of Historical Criticism*, Baker Academic, Grand Rapids, 2013.
- HAWTHORNE, Gerlad F., MARTIN, Ralph P., REID, Daniel G. (ed.), *Dictionary of Paul and his Letters*, Inter Varsity Press, Downers Grove, 1993.
- JAMES, Elaine T., *An Invitation to Biblical Poetry*, Oxford University Press, New York, 2022.
- JOHNSON, Luke-Timothy, *The Writings of the New Testament. An Interpretation*, ediția a III-a, Fortress Press, Minneapolis, 2010.
- KANNENGIESSER, Charles, *Handbook of Patristic Exegesis. The Bible in Ancient Christianity*, (vol. I-II), Leiden, Brill, 2004.
- KAZHDAN, Alexander P. (ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Oxford University Press, Oxford, 1991.
- KEENER, Craig S., *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*, ediția a II-a, InterVarsity Press, Downers Grove, 2014.

- KOESTER, Helmut, *History, Culture and Religion of the Hellenistic Age* (vol. I-II), Walter de Gruyter, New York & Berlin, 1995.
- KUMMEL, Werner, G., *The Theology of the New Testament According to its Major Witnesses: Jesus – Paul – John*, Abingdon Press, Nashville, 1973.
- LOCKETT, Darian, *Purity and Worldview in the Epistle of James*, T&T Clark, New York, 2008.
- LOUW, Johannes P., *Semantics of New Testament Greek*, Scholars Press, Atlanta, 1982.
- LOUW, Johannes P., NIDA, Eugene A. (ed.), *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, ediția a II-a, United Bible Societies, New York, 1989.
- MAIER, Harry O., *New Testament Christianity in the Roman World*, Oxford University Press, New York, 2019.
- MARTIN, Ralph P., DAVIDS, Peter H. (ed.), *Dictionary of the Later New Testament & Its Developments*, InterVarsity Press, Downers Grove, 1997.
- MARTIN, Ralph P., CHESTER, Andrew, *The Theology of the Letters of James, Peter, and Jude*, Cambridge University Press, New York, 1994.
- MASON, Eric F., LOCKETT, Darian R. (ed.), *Reading the Epistle of James – A Resource for Students*, SBL Press, Atlanta, 2019.
- MATHEWS, Shailer, SMITH, Gerald, Birney (ed.), *A Dictionary of Religion and Ethics*, The Macmillan Company, New York, 1923.
- NEUFELD, Dietmar, DEMARIS, Richard E. (ed.), *Understanding the Social World of the New Testament*, Routledge, Londra, 2010.
- NYLAND, A., *Revelation: the Source New Testament with Extensive Notes on Greek Word Meaning*, Simith & Stirling Publishing, 2010.
- NIDA, Eugene A., LOUW, Johannes P., *A Supplement to the Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, Scholars Press, Atlanta, 1992.
- PORTER, Stanley E., WESTFALL, Cynthia Long (ed.), *Empire in the New Testament*, Pickwick Publications, Eugene, 2011.
- PORTER, Stanley E., SCHNABEL, Eckhard J., *On the Writing of New Testament Commentaries. Festschrift for Grant R. Osborne on the Occasion of his 70th Birthday*, Brill, Leiden, 2013.
- PRICE, Craig, *Biblical Exegesis of New Testament Greek – James*, Wipf and Stock Publishers, Eugene, 2008.

- SHERK, Robert K. (ed.) *Rome and the Greek East to the death of Augustus*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993.
- STRECKER, Georg, *Theology of The New Testament*, Westminster John Knox Press, Louisville, 1996.
- VLACHOS, Chris A., *James – Exegetical Guide to the Greek New Testament*, Broadman & Holman Publishing Group, Nashville, 2013.
- WALLACE, Daniel B., *Greek Grammar Beyond the Basics*, Zondervan Publishing House, Michigan, 1996.

INTRODUCERI BIBLICE

A. ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- BABAN, Octavian, *Introducere în Noul Testament. Scrisori pentru toți creștinii. Epistolele generale ale Noului Testament*, Editura Universitară, București, 2009.
- BABAN, Octavian, *Scrisori pentru toate Bisericele – O introducere în Epistolele Noului Testament și Apocalipsa*, (ediție online revizuită), 2015.
- BABAN, Octavian, *Noul Testament și accentele lui teologice – o introducere în teologia exegetică a Noului Testament*, (ediție online revizuită), 2017.
- BROWN, Raymond E., FITZMYER, Joseph A., MURPHY, Roland E. (ed.), *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, (vol. X), trad. pr. Dumitru Groșan, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2005.
- BROWN, Raymond E., *Introducere în Noul Testament*, trad. Andrei Adam-Motyka, Sapientia, Iași, 2019.
- CARSON, D. A., MOO, Douglas J., *Introducere în Noul Testament*, trad. Dinu Moga, Făclia, Oradea, 2007.
- CORNÎTESCU, Constantin, *Studiul biblic al Noului Testament*, Fides, București, 2003.
- TATU, Silviu (ed.), *Introducere în studiul Vechiului Testament. Pentateuhul și cărțile istorice*, Casa Cărții, Oradea, 2016.
- TERINTE, Ciprian-Flavius, *Scrierile Noului Testament: context, canon, conținut*, Risoprint, Cluj-Napoca; Casa Cărții, Oradea, 2016.
- TOFANĂ, Stelian, *Introducere în studiul Noului Testament. Text și canon. Epoca Noului Testament*, (ed. a II-a), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.

B. ÎN LIMBA ENGLEZĂ

- ACHTEMEIER, Paul J., GREEN, Joel B., THOMPSON, Marianne M., *Introducing the New Testament its Literature and Theology*, William B. Eerdmans, Grand Rapids, 2001.
- BERKHOF, Louis, *Introduction to the New Testament*, Eerdmans Publishing, Grand Rapids, 1915.
- BROWN, Raymond E., *An Introduction to the New Testament*, Doubleday, New York, 1997.
- EHRMAN, Bart D., *The New Testament – A Historical Introduction to The Early Christian Writings*, Oxford University Press, New York, 2000.
- FARKASFAVLVY, Denis, *Inspiration & Interpretation – A Theological Introduction to Sacred Scripture*, The Catholic University of America Press, Washington, 2010.
- GRAY, Patrick, *The New Testament*, Routledge, Taylor & Francis Group, London & New York, 2017.
- GUTHRIE, Donald, *New Testament Introduction*, InterVarsity Press, Illinois, 1990.
- HAGNER, Donald A., *The New Testament – A Historical and Theological Introduction*, Baker Academy, Grand Rapids, 2012.
- KEEFER, Kyle, *The New Testament as Literature*, Oxford Press, New York, 2008.
- KRUGER, Michael L. (ed.), *A Biblical-Theological Introduction to the New Testament: The Gospel Realized*, Crossway, Wheaton, 2016.
- LEBERECHT, Wilhelm De Wette M., *An Historico-Critical Introduction to the Canonical Books of New Testament*, Crosby Nichols, Boston, 1858.
- MYERS, Alicia D., *An Introduction to the Gospels and Acts*, Oxford University Press, New York, 2022.
- NEILL, Stephen, *Jesus through Many Eyes. Introduction to the Theology of the New Testament*, Fortress Press, Philadelphia, 1976.
- POWELL, Mark, Alan, *Introducing the New Testament*, Baker Academy, Grand Rapids, 2018.

CĂRȚI ȘI LUCRĂRI DE TEOLOGIE

A. ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- BRANIȘTE, Ene, *Vocație și responsabilitate în slujirea preoțească*, Basilica, București, 2014.
- CLEMENT Alexandrinul, *Scrieri cu tematică pedagogică*, în PSBsn¹⁶, trad. Dumitru Fecioru, Dan Negrescu, Ierom. Policarp Pîrvuloiu, Alin-Bogdan Mihăilescu, Basilica, București, 2016.

- CLEMENT, Alexandrinul, *Scrieri*, (vol. V), în PSB, trad. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
- CLEMENT, Romanul, *Epistola către Corinteni*, (vol. I), în PSB, trad. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
- COMAN, Ioan G., *Rolul social al milei creștine la Părinții capadocieni*, Tipografia Diocezană, Beiuș, 2945.
- CRAIG, Lane William, *Credință rațională – adevărul creștin și apologetica*, trad. Raluca Mirăuță, Casa Cărții, Oradea, 2021.
- DAMASCHIN, Petru, *Învățăături duhovnicești*, în Filocalia, (vol. V), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2001.
- ECDICUL, Ilie, *Culegere din sentințele înțelepților strădalnici, întocmită de strădania și osteneala celui mai mic prezbiter și avocat (Ecdic)*, Ilie, în Filocalia, (vol. IV), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2000.
- ELIADE, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, Humanitas, București, 2013.
- ERIKSON, Millard J., *Teologie creștină*, trad. Elena Jorj, Cartea Creștină, Oradea, 2004.
- EVAGRIE, Ponticul, *În luptă cu gândurile rele*, trad. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2006.
- EVAGRIE, Ponticul, *Scrisori din pustie*, trad. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2022.
- EVDOKIMOV, Paul, *Viața spirituală în cetate*, trad. Maria-Andreia Alexandrescu, Adrian-Matei Alexandrescu, Nemira, București, 2010.
- FLAVIUS, Josephus, *Antichități iudaice*, (vol. 2), trad. Ion Acsan, Hasefer, București, 2015.
- FREDRIKSEN, Paula, *Pe când creștinii erau evrei*, trad. Dionisie Constantin Pâruloiu, Humanitas, București, 2023.
- GIBBON, Edward, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, trad. Dan Hurmuzescu, Humanitas, București, 2018.
- GRIGORIE DE NYSSA, *Scrieri*, trad. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Cuvinte de aur*, (vol. I: *Credința, nădejdea, dragostea*), trad. Victor Manolache, Egumenița, Galați, 2012.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Cuvinte de aur*, (vol IV: *Milostenia, inima virtuții*), trad. Victor Manolache, Egumenița, Galați, 2012.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Omilia la Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, trad. Veniamin Costachi, Nemira, București, 2005.

- GURĂ DE AUR, Ioan, *Omilii la Evanghelia după Ioan, (vol. II)*, în PSBSn¹⁸, trad. Maria-Iuliana Rizeanu, Mihai Grigoraș, Basilica, București, 2019.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Omilii despre pocăință*, trad. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Problemele vieții*, trad. Cristian Spătărelu și Daniela Filioreanu, Editura Cartea Ortodoxă și Egumenița, Galați, 2007.
- GURĂ DE AUR, Ioan, *Predici la Duminici și Sărbători*, trad. Melchisedec Ștefănescu, Bunavestire, Bacău, 2005.
- GURĂ DE AUR, *Scrieri cu tematică pedagogică*, în PSBSn¹⁶, trad. Dumitru Fecioru, Dan Negrescu, Ierom. Policarp Pîrvuloiu, și Alin-Bogdan Mihăilescu, Basilica, București, 2016.
- HOVESTOL, Tom, *Fariseii vechi și noi*, Colegiul Biblic Est European, Oradea, 2008.
- IANOLIDE, Ioan, *Întoarcerea la Hristos*, Bonifaciu, București, 2012.
- ICĂ, Ioan I. jr., MARANI, Germano (ed.), *Gândirea socială a Bisericii – fundamente – documente – analize – perspective*, Deisis, Sibiu, 2002.
- IERONIM, *Epistole*, (vol. I), în PSBSn⁹, trad. Dan-Nicolae Negrescu, Diana Maria Diaconescu, Constantin Răchită, Traian Diaconescu, Nicolae Felecan, Ana-Cristina Halichias, Maria-Luiza Dumitru Oancea, Ștefan Cucu, Ierom. Policarp Pîrvuloiu, Florentina Nicolae, Florin Filimon, Basilica, București, 2013.
- IERONIM, *Scrieri cu tematică pedagogică*, în PSBSn¹⁶, trad. Dumitru Fecioru, Dan Negrescu, Ierom. Policarp Pîrvuloiu, Alin-Bogdan Mihăilescu, Basilica, București, 2016.
- IGNAT, Adrian, *Biserica creștină și provocările ei*, Editura Universitară, București, 2013.
- IOAN, Carpatiul, *Capete de mângâiere*, în Filocalia, (vol. IV), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2000.
- IOAN, Iacob, *Pentru cei cu sufletul nevoiaș ca mine...*, Doxologia, Iași, 2010.
- IONESCU, Șerban, *Considerațiuni critice asupra eticii materialismului economic, (vol. I)*, Spor, București, 1938.
- ISAAC, Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, în Filocalia, (vol. X), trad. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
- ISAIA, Pusnicul, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, în Filocalia, (vol. XII), trad. Dumitru Stăniloae, Harisma, București, 1991.

- ISIHIE Sinaitul, *Cuvânt despre trezvie*, în Filocalia, (vol. IV), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2000.
- KUNG, Hans, *Iudaismul – situația religioasă a timpului*, trad. Edmond Nawrotzky Torok, Hasefer, București, 2005.
- LIBIANUL, Talasie, *Despre dragoste*, în Filocalia, (vol. IV), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2000.
- MAXIM, Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în Filocalia, (vol. III), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 1999.
- McGRATH, Alistar, *Doctrina întrupării: persoana, lucrarea și semnificația*, trad. Iacov Iulian, Logos, Cluj Napoca, 2007.
- McGRATH, Alistar, *Doctrina justificării*, trad. Corneliu Simuț, Logos, Cluj Napoca, 2006.
- NEOFIT, Zăvorâtul, *Scrieri 2. Cateheze. Testamentul tipiconal*, trad. Laura Enache, Doxologia, Iași, 2016.
- NIEBUHR, Richard N., *Hristos și cultura*, trad. Teofil Stanciu, Casa Cărții, Oradea, 2021.
- PALAMA, Grigorie, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie*, în Filocalia, (vol. VII), trad. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 1999.
- PREDA, Constantin, *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- SCHMEMANN, Alexander, *Biserică, lume, misiune*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.
- SCHMEMANN, Alexander, *Postul Mare*, trad. Vasile Gavrilă, Sophia, București, 2013.
- SIMEON, Noul Teolog, *Cateheze*, trad. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2003.
- VASILE CEL MARE, *Omilii și cuvântări*, în PSBsn¹, trad. Dumitru Fecioru, Basilica, București, 2009.
- VASILE CEL MARE, *Scrieri dogmatice și exegetice*, în PSBsn⁴, trad. Ierom. Policarp Pîrvuloiu, Dumitru Fecioru, Basilica, București, 2011.
- VASILE CEL MARE, *Scrieri morale și ascetice*, în PSBsn⁵ trad. Isabela Alina Panaite, Florin Filimon, Laura Enache, Octavian Gordon, diac. Nicolae Mogage, Basilica, București, 2013.
- VLADIMIRESCU, Mihai Valentin, *Viața de zi cu zi în vremea lui Iisus*, Polirom, București, 2013.
- VOS, Howard F., *Obiceiuri și tradiții din vremurile biblice*, trad. Romana Cuculea, Casa Cărții, Oradea, 2021.

WRIGHT, Cristopher J. H., *Etica Vechiului Testament pentru comunitatea creștină*, trad. Silviu Tatu, Casa Cărții, Oradea, 2019.

B. ÎN LIMBA ENGLEZĂ

BAKER, William R., *Personal Speech-Ethics in the Epistle of James*, Die Deutsche Bibliothek, Tübingen, 1995.

BROWNRIGG, Ronald, *Who's Who in the New Testament*, Routledge, London & New York, 2002.

EDERSHEIM, Alfred, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Hendrickson Academic, Massachusetts, 1992.

COHEN, Charles L., *The Abrahamic Religion*, University Press, Oxford, 2020.

CROSSAN, John, Dominic, *God and Empire*, Harper Collins, 2007.

HARTIN, Patrick J., *A Spirituality of Perfection*, The Liturgical Press, Collegeville, 1999.

HYLEN, Susan E., *Women in the New Testament World*, Oxford University Press, New York, 2019.

JACKSON-McCABE, Matt A., *Logos and Law in the Letter of James*, Die Deutsche Bibliothek, Köln, 1998.

JOHNSON, Luke-Timothy, *Brother of Jesus, Friend of God*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 2004.

LENSKI, Gerhard, *Power and Privilege: a Theory of Social Stratification*, McGraw-Hill, New York, 1966.

ROMAINE, William, *A Method for preventing the Frequency of Robbers and Murderrers*, London, 1770.

SIKER, Jeffrey S., *Sin in the New Testament*, Oxford University Press, New York, 2020.

STRANGE, James R., *The Moral World of James: setting the Epistle in its Greco-Roman and Judaic environments*, Peter Lang Publishing, New York, 2010.

WACOB, Wesley, Hiram, *The voice of Jesus in the social rethoric of James*, Cambridge University Press, New York, 2000.

WATSON, J. D., *Un cuvânt pe zi*, trad. Adriana Ioana Nacu, Casa Cărții, Oradea, 2010.

WILKINS, Michael J., MORELAND, J. P. (ed.), *Jesus under Fire*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, 1995.

WILSON, Marvin R., *Our Father Abraham: Jewish Roots of the Christian Faith*, William B. Eerdmans Publishing, Michigan, 2021.

STUDII ȘI ARTICOLE

A. ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- ABRUDAN, pr. Dumitru, „Unitate în Hristos și pace pe pământ (în lumina textului din Iacob 1,22)” în Ortodoxia, XXVI (1974), nr. 2.
- ALEXE, pr. conf. Ștefan, „Fiți împlinitori ai cuvântului (Iacob 1,22). Unitate în Hristos și pace pe pământ”, în Ortodoxia, XXVI (1974), nr. 3.
- MARCU, Grigorie, „Actualitatea Epistolei Sfântului Iacob”, în Mitropolia Ardealului, anul II, nr. 1-2, 1957.
- PAPUC, Gheorghe, „Bogățiile materiale după Epistola Sfântului Iacob”, în Studii Teologice, VIII (1956), nr. 7-8.
- PLĂMĂDEALĂ, Antonie, „Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție și în Teologia contemporană”, în Studii Teologice, XXIV, 1972.
- VIEZUIANU, pr. drd. Dumitru, „Îndreptarea după Epistolele pauline și după Epistola Sfântului Iacob”, în Studii Teologice, XXIX (1977), nr. 5-8.

B. ÎN LIMBA ENGLEZĂ

- CARSON, Allison C., „The Fiction of James and Its Sitz im Leben”, RB 108, (2001).
- FORD, Massyngebaerde J., „Prostitution in the Ancient Mediterranean World”, in Biblical Theology Bulletin 23, 1993.
- HANSON, Anthony T., „Rahab the Harlot in Early Christian Theology”, in Journal for the Study of the New Testament, 1978.
- HORT, Fenton J. A., „The Epistle of St. James”, i.1-iv (1909).
- HORT, Fenton, J. A., „The Epistle of St. James: The Greek Text with Introduction, Commentary, as far as Chapter IV, verse 7, and Additional Notes”, Macmillan and Co, London, 1909.
- JOHNSON, Luke-Timothy, „Friendship with the World/Friendship with God: A Study of Discipleship in James”, in New Testament Studies, Fortress, Philadelphia, 1985.
- POPKES, Wiard, „James and Scripture: an Exercise in Intertextuality”, în New Testament Studies, vol. 45, 1999.
- VARNER, William C., „The main Theme and Structure of James”, MSJ22/1, (Spring 2011).